

Kadına Yönelik Şiddet: İstanbul Şer'î Mahkeme Sicillerine Göre*

Violence against Women: According to İstanbul Islamic Jurisprudence Records

Ahmet Acıdumanⁱ, Serap Şahinoğluⁱⁱ, Önder İlgiliⁱⁱⁱ

ⁱProf. Dr. Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
https://orcid.org/0000-0003-2021-4471

ⁱⁱProf. Dr. Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
https://orcid.org/0000-0003-4462-2402

ⁱⁱⁱDr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
https://orcid.org/0000-0001-2345-6789

ÖZ

Amaç: “Şer’iyye sicilleri” XV. yüzyıldan, XIX. yüzyılın son dönemini kapsayan Osmanlı toplumunun ekonomik, siyasi ve toplumsal yaşantısına dair bilgiler içeren, Türk tarihinin ana kaynaklarından birisini oluşturan çok önemli kayıtlardır. Bu siciller kapsamı itibarıyla tıp ve hukuk tarihimiz açısından da çok önemli bir yere sahiptir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada son yıllarda etkileri ve sonuçları ile sosyal ve tıbbi yönden önemli bir sorun oluşturan “şiddet” ve bunun bir alt başlığı olarak “kadına yönelik şiddet” olgusunun tarihsel planda İstanbul Şer’iyye Mahkeme Sicillerine yer alan olaylar üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi İSAM yayını olan İstanbul Kadı Sicilleri (1-40) incelenmiştir. İncelenen bu kitaplarda toplam 23387 kayıt bulunmaktadır. Sözü edilen şer’î mahkeme sicillerinde, erkek ya da kadın hangi cinsiyetten gelirse gelsin, kadına yönelmiş şiddet unsuru içeren kayıtlar saptanmış ve gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma yapılırken Osmanlı ceza hukukunda suçların sınıflandırıldığı ana ve alt başlıklar kullanılmıştır.

Bulgular: Bunlar arasında “darp”, “eziyet (işkençe)”, “bekâret muayenesi”, “kadın (bedeni) ticareti”, “sarkıntılık”, “tecavüz”, ve “öldürme” gibi fiziksel şiddet öğeleri içeren vakalar olduğu gibi, “iftira” ve “hakaret” gibi ağırlıklı olarak sözel şiddet öğeleri içeren mahkeme kayıtlarının da yer aldığı görülmüştür. Davaya konu olan suçun faillerinin, hem erkek hem kadın olabildiği; bu kişilerin kadının yakını olabileceği gibi, hiç tanımadığı kişiler de olabildiği görülmektedir.

Sonuç: On altıncı ve XVII. yüzyıllarda İstanbul’da şiddete uğramış kadınların ya kendileri ya da vekilleri aracılığı ile mahkemeye başvurdukları ve dönemin pozitif hukukunun verdiği hakları kullanarak, kendilerine şiddet uygulayan kişilerden uzaklaşmaya ve kendilerini korumaya çalıştıkları görülmektedir. Kadınların, mahkemeye başvurmaları ile “kadına yönelik şiddet” de görünür hale gelmiştir.

Anahtar kelimeler: Şiddet, Kadına yönelik şiddet, Kadı sicilleri, Osmanlı Tarihi, Hukuk

ABSTRACT

Object: “Islamic Jurisprudence Records” one of the important sources for Turkish History reflecting political, social and economic aspects of Ottoman Society form XVth century until the end of XIXth century. These records can be regarded as valuable sources for history of law and medicine due to their extensive content.

Materials and Methods: “Violence” and in particular “violence against women” became an important issue regarding medical practice and our social life in recent (past) ten years. This study is conducted to evaluate the historical aspects of “violence against women”, over occasions covered by İstanbul Islamic Jurisprudence Records. İstanbul Islamic Jurisprudence Records (1-40) published by Turkish Divinity Foundation Center for Islamic Studies were enjoyed. The books enjoyed were including in sum 23387 records. Records concerning violence against women, regardless to the gender of the perpetrator, determined and classified. Classification was conducted according to the titles and subtitles in the classification of the crimes in Ottoman Criminal Law.

Results: Results includes physical violence cases as “battery”, “torture”, “virginity testing”, “commercialization of female body”, “indecent assault”, “rape” and “homicide”, as well as verbal violence cases concerning “insulting” and “aspersion”. People of both sexes (both men and women) were determined as perpetrators of these acts. Also both total strangers and intimate people were involved as perpetrators in these occasions concerning aggressive behavior.

Conclusions: During XVIth and XVIIth centuries in İstanbul, victims of violence against women were used their rights given in positive jurisprudence system and applied to courts, in search of safety and protection form prosecutors, personally or by their representative. These litigations served the visibility of and awareness regarding “violence against women” in social and historical context.

Key words: Violence, Violence against women, Qadi records, Ottoman Empire, Law

*Lokman Hekim Dergisi, 2019; 9 (2): 236-255

DOI: 10.31020/mutftd.532367

Geliş Tarihi – Received: 26 Şubat 2019; Kabul Tarihi - Accepted: 27 Mayıs 2019

İletişim - Correspondence Author: Önder İlgili <ilgili@hacettepe.edu.tr>

Giriş

Bu çalışma bazı İstanbul Şer'î Mahkeme Sicilleri'ne dayanarak oluşturulmuş olup, gerek dünyada, gerekse ülkemizde son yıllarda daha görünür hale gelen, kadına yönelik şiddeti tarihsel süreçte ve toplumsal cinsiyet bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Kadına yönelik şiddetin incelenmesinde toplumsal cinsiyet, kadınlık, erkeklik, iktidar kavramlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Özellikle 1970'ler sonrasında yoğun olarak çalışılan bir konu olan toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten ayrı olarak erkek ve kadının kültürel ve sosyal açıdan tanımlanmasını, toplumun bu iki cinsi birbirinden ayırt etme ölçütlerini, onlara yüklediği toplumsal rolleri açıklamak için kullanılır.¹ Bu kavramın önemi kadın ve erkek arasındaki güç/iktidar ilişkilerini anlamayı, eşitsizlikleri sorgulamayı, değerlendirmeyi kolaylaştırmasında yatmaktadır. Geçmişten günümüze erkeklik, iktidar olgusuyla çok yakından ilişkilidir.¹ Egemenlik ve boyun eğme ilişkilerinde gözlemlenebilir. Erkeklik en basit biçimiyle, bir toplumsal cinsiyet kalıbı, bir "ideal erkek kimliğidir". Ancak bununla kalmaz, karmaşık yönleri de içerir. Kadınlık ve erkeklik durumları her iki cins tarafından karşılıklı olarak yeniden üretilir.¹

Kadınlık ve erkeklik içsel olarak ilişki kavramlarıdır, yani birbirlerine göre, birbirleriyle ilişki içinde anlam kazanırlar. Burada incelenen bilgi nesnesi olan bağımsız bir "kadınlık" ya da "erkeklik" değil, toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında bunların değerlendirilmesidir.¹ "Şiddet" olgusu da ancak bağlamın bu ilişkisel özelliği dikkate alınarak çözümlendiğinde isabetli değerlendirmeler yapılabilmesi mümkün olabilecektir.

Toplumsal planda kadına yönelik şiddet herhangi bir sınıfa özgü olmayıp, hemen hemen toplumun tüm kesimlerinde görülebilen, bu sebeple de sınıflar üstü bir yaklaşımla değerlendirilmesi gereken bir özellik taşımaktadır. Şiddet erkekler arasında yaşandığında sıklıkla suçun ne olduğunun ve niteliklerinin açıklanması gündeme gelmektedir. Oysa erkekte kadına yönelik olan şiddette sorun farklı bir boyut kazanmaktadır. Sorun ek olarak toplumsal cinsiyet boyutuyla da ele alınmalıdır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ve her şeye rağmen sürmesinde hukuk da pek çok ipuçları sunabilecek bir alandır.² Tarihin her döneminde ve yaşamın her aşamasında karşımıza çıkan sosyal bir olgu olan şiddet, temel olarak hukukun ilgilendiği konulardan birisidir. Öte yandan insanların karşı karşıya kaldıkları şiddet nedeniyle fiziksel ve ruhsal zararlara uğramaları, bu konuyu doğal olarak tıbbın ilgi alanına da sokmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün resmî sitesi şiddetin tanımını şöyle vermektedir:

*"Şiddet, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu ya da yoksunluk ile sonuçlanan ya da yüksek bir sonuçlanma olasılığı bulunan, fiziksel kuvvet ya da gücün, tehdit ya da gerçek olarak, kendisine, bir başka kişiye ya da bir grup ya da topluluğa karşı kasıtlı kullanımıdır."*³

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet henüz yeni yeni gelişmekte olan bir terimdir. Bu terimin amacı, şiddete uğrayan ile uygulayanın toplumsal cinsiyetle ilişkili olduğunu vurgulamaktır. Bunu Birleşmiş Milletlerin 20 Aralık 1993 tarihinde kabul edilen Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'de (Declaration on the Elimination of Violence against Women) de görebiliriz. Bildirgenin 1. maddesinde kadına yönelik şiddet şöyle tanımlanmaktadır:

"Bu deklarasyonun amaçları için, "kadına karşı şiddet" terimi kadında fiziksel, seksüel ya da psikolojik zarar ya da acı ile sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı bulunan, toplumsal-cinsiyet temelli, eylem tehdidi, baskı ya

özgürlükten nedensiz olarak mahrum etme de içinde olmak üzere gerek toplumda gerekse özel yaşantıda olan herhangi bir eylem anlamına gelir.”^{4,}*

Günümüzde kadına yönelik şiddet türleri henüz bebek doğmadan anne karnındayken başlamakta kadının tüm yaşamı boyunca farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhine belirlenmesi, kız bebeklerin öldürülmesi bunun en üzücü örnekleridir. Çocukluk ve gençlik döneminde, kız çocuklarının cinsel istismarı, dayak, hırpalama ve dövülmesi, flörtte şiddet, hatta genital mutilasyon ve cinsel organlara zarar verici uygulamalara da rastlanmaktadır. Kadınlar evlilik çağına gelmeden evlendirilme, çeyiz ve başlık parası ile aşağılanma, namus cinayetleri, evlilikte hırpalanma, dayak, tecavüz, ekonomik ve psikolojik baskıya uğrayabilmektedir. Aile dışında kamusal alanda, işyerinde ve öteki kurumlarda cinsel ve psikolojik şiddet, kadın ticareti, fahişeliğe zorlama ile karşılaşılabilen hatta yaşlılıkta fiziksel, cinsel ve psikolojik saldırıya uğramakta, cinayet sonucu kadın ölmektedir. ⁵

Osmanlı Devleti'ne ait hukuksal kayıtlar üzerinde çalışılmış olması nedeniyle yazının bundan sonraki bölümünde Osmanlı hukuku ve onunla ilgili kavramlar hakkında kısa bir bilgilendirme yapılması uygun olacaktır.

Osmanlı hukuku ve şer'î mahkeme sicilleri

Osmanlı Devleti, kendisinden önceki Müslüman Türk devletlerinde olduğu gibi, *şer'îatin* yanı sıra, hükümdarın iradesinden doğan *kanûn ve örfe* de dayanan hukuk düzeni geliştirmiştir. ⁶ Kanunnameler, “Osmanlı İmparatorluğu'nda şer'î hukukun yanında, idarî, malî, cezaî, çeşitli hukuk alanlarına ait olmak üzere, zamanında padişahların emir ve fermanları ile konmuş olan kanun ve nizamları, aynen veya hulâsa olarak, bir araya toplamak yoluyla oluşturulan mecmualar veya bu kanunlardan belirli bir zümre veya sahaya ait olanlardan biri” olarak tanımlanmaktadır. ⁷ Sultan II. Mehmed, ⁸ Sultan II. Bayezid, ⁹ Sultan I. Selim ^{10,11} ve Sultan I. Süleyman ^{12,13} dönemlerinde Osmanlı İmparatorluğu'nda *Kânûnnâmeler* düzenlendiği görülmektedir.

Şer'î mahkeme sicillerinde Osmanlı İmparatorluğu'nda resmi makamlardan gelen emirlerden başka, tereke tespiti, borçlanma, senet, dava, veraset, nikâh, satış, boşanma, noter hizmetleri, vekâlet, kefalet, belediye hizmetleri gibi kayıtlar düzenli olarak tutulmuştur. Şiddet, darp-cebir, yaralama ve öldürme gibi ceza hukukunu ilgilendiren kayıtlar da bu sicillerde bulunmaktadır. ¹⁴

Osmanlı ceza hukukuna göre suçlar üç ana başlık bulunmaktadır: Had, Cinâyât ve Ta'zîr[†]. Had cezasını gerektiren suçlar altında “Zina, iffete iftira (kazf), içki içmek (şirb), hırsızlık (sirkat), yol kesme (hirâbe/kat'ı tarîk), dinden dönme (riddet) ve isyân (bağy)” sıralanmış olup, had kelimesi Allah/kamu hakkı olarak uygulanması gereken ceza miktarı belli anlamına gelmektedir. Az da olsa şer'îatin tarifine uymadığında had cezalar uygulanamazdı. ⁹

Şahsa karşı işlenen suçlar (cinâyât) ise iki alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlardan ilki insan öldürme (katl/cinâyet fî'n-nefs) ve ikincisi diğer müessir fiiller (cinâyet fî mâ dûnen nefis). ⁹

İnsan öldürme ise, kasten insan öldürme (katl-i 'amd), kasda benzer insan öldürme (katl-i şibh-i 'amd), hatâen insan öldürme (hatâen katl), gayri ihtiyarî bir eylemle insan öldürme (hatâ mecrâsına cârî katl) ve

*“For the purposes of this Declaration, the term "violence against women" means any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life.”⁴

† “Ta'zîr: Had suçları ve cinayetlerdeki gibi belirli cezası bulunmayan suçlara verilecek, miktarı ve uygulanması yöneticiye veya hâkime bırakılmış cezalardır. Bedeni cezalar (ölüm cezası, celde (sopa cezası), ayakta bekletme, saç ve sakalın kazınması, yüzün siyaha boyanması), hürriyeti kısıtlayıcı cezalar (hapis, sürgün, ip ve zincirle bağlama, ev hapsi), mali cezalar, kınama ve mahrumiyet cezaları (disiplin cezaları, işten çıkarma, kamu görevinden men etme, kamuya teşhir, sözlü kınama, şahitliği kabul etmeme) gibi türleri bulunmaktadır.”¹⁵

insan öldürmeye sebebiyet verme (tesebbüben katl) alt başlıklarına ayrılmaktadır. Bu suçların cezası ise üç kısım olup, bunlar aslî ceza, bedelî ceza ve tebeî ceza'dır.⁹

Diğer müessir fiiller ise yaralamak (cerh) ve insanın baş ve yüzünün yaralanması (şecce) olarak ikiye ayrılmaktadır. Yaralamak da kasten ('amden), hatâen, hatâ mecrâsına ve tesebbüben yaralama şeklinde sınıflanmakta, bunların cezası da kısas, diyet ya da ta'zîr olmaktadır. Kısas sadece kasten yaralamada olası bir cezadır. Baş ve yüz yaralanmaları (şecce) on çeşittir, mûzihada kısas cezası olasıyken, diğerlerinin cezası diyet olarak belirlenmiştir.⁹

Cenîne karşı işlenen suçlar ile kasâme müessesesi de şahsa karşı işlenen suçlar bahsinde ele alınmaktadır. Gebe bir kadını korkutarak ya da döverek ceninin ölü doğumuna yol açan suçlu gurre tazminatına çarptırılırken, kocasının izni olmaksızın çocuk düşüren kadın da aynı cezaya çarptırılır; çocuk sağ doğduktan sonra ölürse tam diyet ödemek gerekirdi.⁹

Had ve kısas cezaları haricinde, niteliği ve miktarı Kur'an ve sünnet tarafından saptanmamış suç ve cezalar ta'zîr olarak adlandırılmaktadır ve yasama organına (ülû'l-emr) bırakılmıştır. Yasama organının cezayı saptaması ve af yetkisinin bulunması ta'zîrin diğer suç ve cezalardan farkını oluşturmaktadır.⁹

Osmanlı kanunnamelerinde incelediğimiz konuyla ilgili olarak zina ve iffete iftiranın ayrı bir başlık altında; dövüşme, sövüşme ve öldürme gibi suçlar ile bunların cezalarının da bir başka başlık altında değerlendirildiği görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet olgusu geçmişi çok öncelere dayanmakla birlikte günümüzde de özellikle yakın geçmişte ortaya konan toplumsal cinsiyet kavramı çerçevesinde ele alınan güncel bir araştırma ve tartışma konusudur.¹⁶ Araştırmamızda, kadına yönelik şiddet olgusunun tarihsel yönünün İstanbul Şer'îyye Mahkeme Sicillerinde yer alan olaylar üzerinden yansıtılması hedeflenmektedir. Gerek olgunun zaman içerisindeki değişimini algılamayı kolaylaştırmak, gerekse güncel araştırmalarına da konuya özel bir seçki ve özgün tarihsel değerlendirmeler sunmak amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Kadına yönelik şiddet ile ilgili kayıtların Şer'î Mahkeme Sicilleri'nde yer alabileceği düşünülmüş ve bu nedenle İstanbul Şer'î Mahkeme Sicilleri araştırmanın gereğini oluşturması planlanmıştır. Bu çalışmada şer'î mahkeme sicillerine ait ve çeviri yazısı yapılmış olan örneklerden *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi İSAM* tarafından yayınlanan *İstanbul Kadı Sicilleri (1-40)*¹⁷⁻⁴⁶ esas alınmış ve incelenmiştir. İncelenen bu kitaplarda toplam 23387 kayıt bulunmaktadır. Sözü edilen şer'î mahkeme sicillerinde, erkek ya da kadın hangi cinsiyetten gelirse gelsin, kadına yönelmiş şiddet unsuru içeren kayıtlar saptanmış (**Ek-1**) ve gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma yapılırken çalışmamızda Osmanlı ceza hukukunda suçların sınıflandırılması ile ilgili açıklamalarda yararlanılan 3 ana ve 11 alt başlık kullanılmıştır. Yazıda yer alan bazı tanımların çevirileri ile mahkeme kayıtlarının sadeleştirilmesi yazarlar tarafından yapılmıştır.

Bulgular

On altıncı yüzyıla ait 18 defterde araştırma konumuz ile ilgili toplam 12224 kayıt incelenmiştir. Kayıtlar 1513-1599 yılları arasında kapsamaktadır.^{17-28,38,48-51} On defter Üsküdar'a ait olup,¹⁷⁻²⁶ İstanbul'un Anadolu yakasını ilgilendirmektedir. On yedinci yüzyıla ait 21 defterin tamamı İstanbul'un Avrupa'da yer alan yakası ile ilgilidir.^{29-36,39-47,52-56} Çalışmada 1612-1691 yılları arasında kapsayan 10856 kayıt incelenmiştir. Bir defter ise XVIII. yüzyıla aittir (**Tablo 1**).³⁷

Tablo 1. Araştırmanın kapsadığı İstanbul Kadı Sicilleri (1513 - 1738).

No	Mahkeme	Sicil No	Tarih-Hicrî	Tarih-Miladî	Kayıt sayısı
1	Üsküdar	1	919-927	1513-1521	826
2	Üsküdar	2	924-927	1518-1521	902
3	Üsküdar	5	930-936	1524-1530	688
4	Üsküdar	9	940-942	1534-1536	1072
5	Üsküdar	14	953-955	1546-1549	657
6	Üsküdar	17	956-963	1549-1556	873
7	Üsküdar	26	970-971	1562-1563	1032
8	Üsküdar	51	987-988	1579-1580	750
9	Üsküdar	56	990-991	1582-1583	497
10	Üsküdar	84	999-1000	1590-1591	1379
11	Balat	2	970-971	1563	543
12	Rumeli Sadâreti	21	1002-1003	1594-1595	339
13	İstanbul	3	1027	1618	781
14	Rumeli Sadâreti	56	1042-1043	1633	318
15	Rumeli Sadâreti	80	1057-1059	1647-1649	292
16	İstanbul	12	1073-1074	1663-1664	1325
17	Bâb	3	1077	1666-1667	1159
18	İstanbul	18	1086-1087	1675-1676	689
19	Bâb	46	1096-1097	1685-1686	796
20	Bâb	54	1102	1691	537
21	İstanbul	24	1138-1151	1726-1738	307
22	Eyüb	3	993-995	1585-1587	346
23	Hasköy	5	1020-1053	1612-1643	613
24	Eyüb	19	1028-1030	1619-1620	629
25	Eyüb	37	1047	1637-1638	604
26	Eyüb	49	1054	1644	319
27	Eyüb	61	1065-1066	1655	353
28	Eyüb	74	1072-1073	1661-1662	451
29	Eyüb	82	1081	1670-1671	233
30	Hasköy	10	1085-1090	1674-1679	262
31	Eyüb	90	1090-1091	1679-1680	775
32	Galata	5	983-984	1575-1576	238
33	Galata	7	985-986	1577-1578	223
34	Galata	15	981-1000	1573-1591	507
35	Galata	20	1005-1007	1596-1599	577
36	Galata	32	1015-1016	1606-1607	276
37	Galata	37	1022-1024	1613-1615	207
38	Galata	46	1024-1029	1615-1620	154
39	Galata	65	1051-1053	1641-1644	312
40	Galata	90	1073-1074	1663	546
40	TOPLAM		919-1151	1513-1738	23387

1. Had* Suçlar

1.1. Tecavüz/tecavüze yeltenme/sarkıntılık

İncelenen belgelerden birinde kadın, bir erkeğin zina kastıyla yolunu keserek kolunu tuttuğu şikâyeti ile mahkemeye başvurmuştur.¹⁸ Bir başka vakada ise gayrimüslim bir erkek, bir başka gayr-i Müslim erkeği, kendi eşiyle zina kastıyla evine gelmekle suçlamış ve mahkemeye başvurmuştur.¹⁸ Bu vakalar davalıların ta'zîriyle[†] sonuçlanmıştır.

Üsküdar Mahkemesi 2

* __, Hüküm no. 211: Ümmi bt. Resul'ün yolunu zina kastıyla kesen Ahmed b. Kemal'in tazir olunması
Ümmi bt. Resul mahkemeye başvurarak Ahmed b. Kemal'i getirtmiş ve "zina kastıyla yoluma gelip koluma yapıştın ve geçmişte de taş atıp teaddi? ettin diye teaddi ettin" dediğinde, Ahmed bu durumu inkar etmiş, şahit gösterilmeyince Ahmed'e yemin etmek düşmüş, kelâm-ı kadîm üzerine el koyup yemin etmekten kaçındığı için ta'zîr olunarak, sicile kaydedilmiştir.^{18, p.141.}

* __, Hüküm no. 385: Yorgi b. Kosta'nın evine zina kastı ile gelen Levend Mihâl b. Yani'nin tazir olunması^{18, p.199}

Bir kadının kendi isteği ile mahkemeye gelerek, kendisine tecavüz eden bir kişinin ismini bildirmesi üzerine mahkeme, suçlanan kişinin ifadesinin alınmasına karar vermiştir.²²

Üsküdar Mahkemesi 17

* __, Hüküm no. 64: Bekir'in, Kumru bt. Abdullah'a tecavüz ettiği
Merhum İbrahim Ağa zaviyesinde oturan Kumru bt. Abdullah meclis-i şer' de kendi isteği ile Mustafa b. Abdullah'ın evinde Bekir b. () adlı kişinin akşam namazı vaktinde kendisine yapışıp çiftleştiğini söylemiş, bunun üzerine ehl-i örf (kadı) tarafından Mustafa b. Abdullah'ın itirafı talep edilerek deftere kaydedilmiştir.^{22, p.83}

İlginç bir başka vaka ise, bir kadına tecavüze yeltenen iki kişinin, kendilerine engel olmak isteyen bir erkeği dövdüklerinin tespiti.⁴⁴

Eyüb Mahkemesi 74

* __, Hüküm no. 110: Bir kadına tecavüze yeltenen Mahmud Beşe ve arkadaşının kendilerine engel olan Halil b. Mustafa'yı dövdüklerinin tespiti^{44, p.133.}

1.2. Fuhuşa zorlama

Kadına yönelik şiddet kapsamında değerlendirebileceğimiz bir başka başlık, kadının isteği dışında erkeklerle birlikte olmaya zorlanmasıdır. İlk vakada kadının istismarına hem eşinin²² ve hem de bir başka kadının aracılık ettiği²² görülmektedir. Durumun mahkemeye yansması²² sonrasında, kadın önce muhâlaa[‡] yapmış²² ve arkasından çocuklarını yedi yıl nafakasız beslemek şartıyla kocasından boşanmıştır.²² Bu durum, kadının boşanma öncesi içinde bulunduğu durumu onaylamadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Üsküdar Mahkemesi 17

* __, Hüküm no. 264: İsmail b. Hasan'ın, karısı Şahnisa ile Softa Mustafa b. Ahmed'i buluşturduğu^{22, p.148}

* __, Hüküm no. 265: Ayni bt. Şaban'ın İsmail Fakih b. Hasan'ın karısı Şahnisa'ya pe.....k yaptığı^{22, p.148}

* __, Hüküm no. 266: Ayni bt. Şaban'ın, İsmail Fakih b. Hasan'ın hatunu Şahnisa ile Bezci'nin buluştuğunu söylediği^{22, p.148}

* __, Hüküm no. 268: Şahnisa bt. İbrahim'in, kocası İsmail b. Hasan ile muhâlaa yaptığı^{22, p.149}

* __, Hüküm no. 269: Şahnisa'nın çocuklarını yedi yıl nafakasız beslemek şartıyla İsmail Fakih b. Hasan'dan boşandığı^{22, p.149}

* "Hadd (a.i.c. hudûd): 4. Şeriatçe verilen cezâ."⁵⁷

† "Ta'zîr (a.i.c. ta'zîrât): 1. Tekdîr etme, azarlama. 2. Suçluyu suçuna göre sözle tekdîr etme."⁵⁷

‡ "Muhâlaa (a.i. hal'den): huk. Kadının kocasına biraz mal vermek suretiyle birbirlerinden resmen ayrılmalari."⁵⁷

Mahkeme kayıtlarına yansıyan ikinci vakada ise bir erkeğin, nikâhlı iki eşini başka erkeklerle para karşılığında ve zorla tasarrufta bulundurduğu, ardından da iki eşini talâk-ı bâin* ile boşadığı görülmektedir.²⁵

Üsküdar Mahkemesi 56

* __, Hüküm no. 278: Mehmed b. Eymir'in içki içip, eve yabancı erkekler getirdiği ve Ayşe ve Meryem isimli eşlerine para karşılığında tasarrufta bulundurduğu hakkında suç duyurusu^{25, p.148}

* __, Hüküm no. 279: Mehmed b. Eymir'in Ayşe ve Meryem isimli iki eşini bâyin talâk ile boşadığı^{25, p.149}

1.3. İffete iftira

İffete iftira (kazf) İslâm hukukunda had suç ve cezaları içinde sayılan bir suçtur. Kayıtlarda, bu konuyla ilgili az sayıda vaka saptanmıştır. Çoğunlukla erkeklerin kadınlara iftira attığı görülmektedir. Bu vakalardan üçünde, erkekler iftira ettikleri kadınların eşlerine durumu bildirmişler, kadınların kocaları da bu nedenle, iftira atanlar aleyhine mahkemeye başvurmuşlardır.

Bu vakalardan ilkinde bir kişi, bir adamın karısını başkasıyla öpüşürken gördüğünü söyleyince, kadının eşi mahkemeye başvurmuş ve bu kişiyi dava etmiştir. Dava edilen kişi inkâr ederek, öyle söylemediğini ama yalnız evine girip çıkarken gördüğünü söyleyince, mahkeme davayı açan kişiden, iddiası ile ilgili şahidi olup olmadığını sormuştur. Şikâyette bulunan kişi, bir Müslüman erkeği şahit göstermiş, hakkında dava açılan kişi de bu şahitliği kabul edince, mahkeme bir şahidin daha beklenmesini deftere yazmıştır.¹⁷ Sonraki kayıta imamın da şahitlik ettiği, ama mahkemenin bir şahidin daha beklenmesini deftere yazdığı görülmektedir.¹⁷

Üsküdar Mahkemesi 1

* __, Hüküm no. 89: Durmuş b. Oruç'un karısını başkasıyla öpüşürken gördüğünü söyleyen şahsın iddiasını ispat için ikinci bir şahide gerek olduğu^{17, p.136-137}

* __, Hüküm no. 90: Aynı dava hakkında İmam Mustafa'nın ikrara şahitlik yaptığı^{17, p.137}

İkinci vakada davayı açan kişiye şahidinin olup olmadığı sorulmuş, şahidi olmayınca iftirayı atan davalıdan bu konuda yemin etmesi istenmiş, fakat yemin etmeyince bu kişi hakkında hüküm verilmiştir.²²

Üsküdar Mahkemesi 17

* __, Hüküm no. 73: Hızır b. İnâm Çelebi'nin Kara Veli b. Ahmed'in eşine iftira etmesi^{22, p.86}

Üçüncü vakada ise iftirayı atan kişi şahit gösterememiş, dava görülürken hazır bulunanlardan iki kişi kadının iyi haline şahitlik etmişler ve kefil olmuşlardır.²²

Üsküdar Mahkemesi 17

* __, Hüküm no. 74: Karaca b. Aşık'ın Nefise bt. Halil'e iftira etmesi^{22, p.86-87}

* __, Hüküm no. 76: Karaca b. Aşık'ın Nefise bt. Halil'e iftira etmesi^{22, p.87}

Bir vakada ise, bir kadın kendisine iftira eden kişiyi mahkemeye şikâyet ederek dava etmiştir. İftira eden kişinin şahitlerine karşı, o da kendi mahallesinden başka kişilere durumunun sorulmasını istemiş ve bu yeni şahitler de onun iyi halini mahkemeye bildirmişlerdir.⁴⁴

Eyüb Mahkemesi 74

* __, Hüküm no. 59: Musa b. Ramazan'ın Ayşe bt. Mahmud'a iftira ettiği^{44, p.92-93}

Bir başka vakada ise bir kıza iftira atılmış, bunun üzerine ailesi mahkemeye başvurarak bu durumun araştırılmasını istemiş ve bunun sonucunda kıza bekâret muayenesi yapılmıştır. Mahkeme bu hususta kızın beraatına hükmetmiştir.¹⁸

Üsküdar Mahkemesi 2

* __, Hüküm no. 85: Halil'in kızı Fatma'nın bekaretini ispatı ve beraat etmesi^{18, p.96-97}

* "Talâk-ı bâin: fık. Zevcenin iddet müddeti (üç temizlenme devri) sona ermeksizin zevcine dönmeye hakkı olmayan talâk."⁵⁷

2. Şahsa karşı işlenen suçlar

2.1. Öldürme

Kadına yönelik şiddette “insan öldürme” suçu olarak ele alabileceğimiz ilk vaka, “kasten öldürme” kapsamında değerlendirilebilir. Çoban Hamza b. Abdullah eşini öldürmüş¹⁹ ve mahkemede bu durumu itiraf etmiştir.¹⁹ Mahkeme kayıtlarına göre, dava görülürken çobanın iki kişiye borçlu olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁹ Bu borç durumunun, çobanın ruhsal dengesinin bozulmasına yol açtığı, onun da “cinnet geçirerek,” hem hayvanlara hem insanlara şiddet uyguladığı, sonunda karısını da öldürmesine neden olduğu düşünülebilir.

Üsküdar Mahkemesi 5

* __, Hüküm no. 41: Çoban Hamza b. Abdullah'ın eşi Elif'i öldürmesi

Bulgurlu köyü ahalisi mahkemeye başvurarak halen kayıp olan Hamza b. Abdullah'ın Bulgurlu köyünde kendi merkebinin ağaç ve taşlarla darp ettiğini, öldüremeyince bıçağıyla vurup öldürdüğünü, İstavros köyünde saraç Ahmed'in merkebinin birkaç kere bıçaklayarak öldürdüğünü, Kara Hasan'ın azat olmuş kölesi Kâsım'ın boğazını sıkıttığını, öldürme derecesine gelmesi üzerine, Hamza'nın kayınbabası Şirmerd'in araya girerek Kâsım'ı elinden almak istediğini, bunun üzerine Hamza'nın onu bırakıp Şirmerd'in başına çomağı ile kuvvetle vurduğunu ve bir iki yerini yardığını, Köy ahalisi bunun durumunu haber alınca, “delirdi” diye Hamza'nın ayağına bukağı vurduklarını, sonra kendi evinde karısı Elif'le yattığını, sabahleyin Elif'in ölü bulunarak, başının tamamen parçalanmış olduğunu, Hamza'nın ayağında bukağı ile kaçtığı demişler, bunun üzerine Müslüman heyetten Hayreddin Bey b. Abdullah, Hüsam bey b. Abdullah, Kulağız b. Aslıhan ve Mehmed b. Süleyman adı geçen maktulenin durumunu keşfe gitmişler ve durumun daha önce söylendiği gibi olduğuna şahitlik etmişlerdir. Bu durum köy ahalisinin talepleriyle deftere kaydedilmiştir.^{19, p.64-65}

* __, Hüküm no. 42: Çoban Hamza'nın suçunu itiraf etmesi

Bulgurlu ahalisinin Çoban Hamza'yı mahkeme huzuruna getirdiklerini ve kendisine karısı Elif'i neden öldürdüğü sorulduğunda “koltuğumda yatar iken boğazını sıkıttım, dışarı çıktım, geri gelip uyarmak kasdını eyledim, gördüm cevap vermez, bir taş ile başına bir iki defa darb-ı şedid ile vurup öldürdüm” diye itiraf ettiğini ve deftere yazıldığını bildirmektedir.^{19, p.65}

* __, Hüküm no. 43: Çoban Hamza'nın Mehmed b. Hüseyin'e borçlu olduğu^{19, p.65}

* __, Hüküm no. 44: Çoban Hamza'nın Manol b. Agusti Yorgi'ye borçlu olduğu^{19, p.65}

Diğer vaka ise “kasda benzer öldürme” şeklinde yorumlanabilecek olan vakadır. Bu vakada, subaşı ve adamlarının bir kadını dövdükleri ve bu eylemin kadının ölümüyle sonuçlandığı görülmektedir. Ölen kadının kocasının talebi ile keşif yapılmış ve bu mahkeme kayıtlarına geçirilmiştir.⁴³

Eyüb Mahkemesi 61

* ____, Hüküm no. 80: Hasan Beşe b. Abdülbâki'nin zevcesi İsmihân'ın subaşı ve adamları tarafından darbedildiğinin ve öldüğünün tespiti

Havass-ı Kostantiniyye kazasına bağlı Terkos nahiyesi kollarından Yassiviran isimli köy sakinlerinden Hasan Beşe b. Abdülbâki isimli kimse mahkemeye gelerek meramını anlatmış, adı geçen köyün yakınında Çayırılı tarla olarak bilinen yerde kayıt tarihinden bir gün önce zevcesi İsmihân bt. Ahmed isimli hatun ile kendi hallerinde buğday biçtiklerini, adı geçen köyün Subaşısı olan ve halen mecliste bulunmayan Mahmud isimli kişinin beş kişi hizmetkari ile gelerek zevcesinin başına, arkasına, ellerine ve kollarına yumruk ve tekme ile haksız yere darp ederek yaraladığını, halen adı geçen karısı İsmihân Hâtun'un o darptan vefat ettiğini, şeriat tarafından üzerine gidilerek darp eserinin keşif ve müşahede olunmasını talep etmiştir. Mahkeme tarafından Mevlânâ Ahmed Efendi yollanıp, o da kitabın ekinde isimleri yazılı Müslümanlar ile üzerine vararak keşfedildiğinde, gerçekten adı geçen kadının sağ elinin ayası ve sol elinin salavât parmağı ile orta parmağı ve göğsü üstü ve boynu ve sağ tarafı koltuğuna varıncaya kadar kara ve bere olup, yazıldığı gibi yumruk ve tekme darbından vefat ettiğini müşahede ve muayene ettikten sonra, durumu adı geçen Mevlânâ mahallinde yazmış ve sonra meclis-i şer'a gelerek olanları ulaştırıp yazmadıktan sonra olanlar talep üzerine yazılmıştır.^{43, p.101-102}

Hataen ve kazaen olan öldürme olaylarına ait örnekler de sicillerde görülmektedir.^{34,44}

İstanbul Mahkemesi 18

* __, Hüküm no. 254: Ayşe bt. Abdullah'ın Mustafa Efendi'nin evinde kaza eseri vurularak öldüğü^{34, p.279}

Eyüb Mahkemesi 74

* __, Hüküm no. 380: Tüfek kurşunuyla vurulan Nesli bt. Mustafa'nın diyeti hususunda kocasının Peroliç köyü halkından herhangi bir davası olmadığı^{44, p.364}

* __, Hüküm no. 402: Tüfek kurşunuyla [ölen] Nesli bt. Mustafa'nın annesinin kızının diyeti hususunda damadını ve diğer bazı kimseleri mesul tutmadığı^{44, p.382-383}

2.2. Yaralama

Erkeğin kadını yaraladığı vakalara ait kayıtlar da oldukça az sayıda görülmüştür. İki vakada, kadını yaralayanın eşi olduğu görülmektedir.^{36,40}

Bâb Mahkemesi 54

* __, Hüküm no. 208: Ayşe bt. Hasan'ın mehir ve yaralama hususunda eski kocası Halil b. Hacı Mehmed'in zimmetini ibra etmesi^{36, p.190-191}

Eyüb Mahkemesi 19

* __, Hüküm no. 164: Mehmed Bey b. Mustafa Bey'in karısı Ayşe Hatun'u bıçakla yaralaması^{40, p.173-174}

Bir vakada ise bir kadının, kocasının kölesi olan bir kadın tarafından yaralandığı görülmektedir. Kölenin fiili nedeniyle, kadının önce eşi aleyhine dava açtığı, sonra da davasından vazgeçtiği kayıta yer almaktadır.²⁹

İstanbul Mahkemesi 3

* __, Hüküm no. 568: Fâtıma Hâtun bt. Mehmed'in, kölesi tarafından bir gözünün çıkarılması sebebiyle eşi Seyyid Hasan aleyhine açtığı davadan vazgeçtiği^{29, p.383}

2.3. Cenine karşı işlenen suçlar

Az sayıda olmakla birlikte darp sonucu düşük olması ile ilgili kayıtlar görülmektedir. İki vakada kadınlar, kendilerini darp ederek çocuklarının düşmesine neden olan erkekleri şikâyet etmişler, dava edilenler bu durumu inkâr edince ve dava eden kadın şahit gösteremeyince, yemin söz konusu olmuş ve dava edilenler yemin ederek beraat etmişlerdir. İki vaka ise sulhle sonuçlanmış, dava edilenler bir miktar para ödemeyi kabul etmişlerdir.^{33,34}

Bâb mahkemesi 3

* __, Hüküm no. 799: Nartones bt. Hannan'ın kendisini merdivenlerden atıp çocuğunun düşmesine sebep olan Markar v. Marat'a açtığı davada sulh olduğu^{33, p.629-630}

İstanbul Mahkemesi 18

* __, Hüküm no. 194: Zülfikar b. Abdullah'ın hanımını darp edip çocuğunun düşmesine sebep olan Hüseyin Efendi b. Yusuf ile sulh olduğu^{34, p.229-230}

Yine yaşadığı korku sonrası çocuğunu düşüren kadınlara ait örnekler de mahkeme kayıtlarında bulunmaktadır.²⁶

Üsküdar Mahkemesi 84

* __, Hüküm no. 781: İbrahim b. Mehmed'in, Mustafa'yı tutuklatırken hamile karısının korkudan çocuğunu düşürdüğü^{26, p.426-427}

3. Ta'zîr suçları

3.1. Darp

İncelenen kayıtlarda en fazla görülen kadına yönelik şiddet biçimi, kadınların darp edilmesidir. Kadınlar, hem erkekler hem de kadınlar tarafından darp edilmişler ve bu eylemler mahkeme kayıtlarına yansımıştır. Kadını darp eden erkek, kadının eşi olabildiği gibi,⁴⁰ başka erkekler de olabilmektedir.^{22,23}

Eyüb Mahkemesi 19

* __, Kayıt no. 386: Aşçıbaşı mahallesinden Emine'nin kendisini döven kocası Hamza b. Mehmed'den boşanmış olduğu^{40, p.319}

Üsküdar Mahkemesi 17

* __, Hüküm no. 106: Nikola b. Poli'nin Margarika bt. Yuvan'ın evine girerek dövdüğü ve bazı eşyalarını aldığı^{22, p.98}

Üsküdar Mahkemesi 26

* __, Hüküm no. 71: Ahmed Çelebi'nin oğlunun, İbrahim ve Ömer Reis'in annesini dövmesi^{23, p.100}

Darp davalarında çoğunlukla, mahkemeye başvuru sırasında davanın kabulü için, hakkında dava açılan kişinin inkâr etmesi nedeniyle, iddia sahibi olan kadının, bu iddiasını doğrulayacak şahitlere gerek duyulmakta, onların şahitliklerinden sonra bu şikâyet kayıt altına alınmaktadır.²⁹

İstanbul Mahkemesi 3

* __, Hüküm No. 413: Gülfidar bt. Korkud'un, kocası Bayram b. Cihan tarafından dövüldüğü Kıbtîlerden Gülfidar bt. Korkud mahkemeye başvurup eşi Bayram b. Cihân'ı dava etmiş ve adı geçen Bayram'ın kendisini satır ile darp ettiğini ve bu durumun sorularak hakkının alınmasını talep etmiştir. Bayram'a sorulduktan ve inkâr edildikten sonra, adı geçen Ayşe'den davasına uygun şahit sorulmuş, Müslüman heyetten el-Hâc Ali b. Yakub ile kadınlardan Fâtıma bt. Mustafa ve Selime bt. Mustafa mahkemede hazır olarak, Bayram'ın Gülfidar'ı kendi huzurlarında satır ile darp ettiğini, bu duruma şahit olduklarını söylemişler ve talep kayıt altına alınmıştır.^{29, p.296}

Az sayıda olmakla birlikte, dava edilenin suçu kabul etmesiyle bu durum mahkeme siciline işlenmekte ve şahide gerek görülmemektedir.²⁰

Üsküdar Mahkemesi 9

* __, Hüküm no. 276: Dudu bt. Abdullah'ın hamamda Hasnâ bt. Musa'yı dövdüğü Hasnâ bt. Musa ile Dudu bt. Abdullah'ın mahkeme huzuruna geldikleri ve Hasnâ'nın, Dudu'nun kendisini hamamda dövdüğü şeklinde şikâyette bulunduğu ve Dudu'nun da bu durumu kabul edince sicile işlendiği görülmektedir.^{20, p.156}

Davacının şahit gösteremediği durumlarda, eğer davalı bu suçu işlediğini inkâr ediyorsa, davalıdan yemin etmesi istenmektedir. Bu durumda davalı yemin etmezse suçlu bulunarak cezalandırılmaktadır.²¹

Üsküdar Mahkemesi 14

* __, Hüküm no. 274: Turcihan bt. Saltuk'u döven Ayşe bt. Kasım'a tazîr cezası verilmesi Viran köyünden Turcihan bt. Saltuk ve Ayşe bt. Kasım mahkeme huzuruna çıkmışlar, Turcihan Ayşe'yi dava ederek, Ayşe'nin kendisini şiddetli bir şekilde darp ettiğini bildirmiş, Ayşe inkâr edince, şahit talep edilmiş, aciz olunca, Ayşe'ye yemin etmesi teklif edilmiş, Ayşe de üç defa yeminden kaçınca kendisine ta'zîr cezası verilerek sicile işlenmiştir.^{21, p.164}

Eğer davalı, bu fiili yapmadığına dair yemin ederse beraat etmektedir.^{17,33} Bu durumda davacı davasını ispat edememiş konumunda değerlendirilmektedir.

Üsküdar Mahkemesi 1

* __, Hüküm no. 793: Nefise Hâtun isimli hamile kadını dövmediğine yemin eden Demirci Ali'nin beraat ettiği Kılağuz isimli bir kişi vekili olduğu Nefise Hatun adına mahkemeye başvurarak Demirci Ali'yi getirmiş ve "vekili olduğum Nefise Hâtunun gebeliğini darpla düşürmüşsün" dediğinde, Ali'nin bu durumu inkâr etmesi üzerine yemin etmesi söz konusu olmuş, kelâm-ı kadîm üzerine yemin edince de beraatine hükmedilerek deftere kaydedilmiştir.^{17, p.423}

Bâb Mahkemesi 3

* __, Hüküm no. 700: Âişe bt. Yusuf'un, kendisini dövüp çocuğunu düşürmesine sebep olduğunu iddia ettiği ev sahibi hakkındaki iddiasını ispat edemediği^{33, p.569-570}

Az sayıda olmakla birlikte, kadını darp eden kişilere ta'zîr cezası verildiğini gösteren kayıtlar bulunmaktadır. Ta'zîr cezası verilen kişiler erkek olduğu gibi,^{17,18} kadınlar da (Bkz. *Üsküdar Mahkemesi 14*, Hüküm no. 274) olabilmektedir.²¹

Üsküdar Mahkemesi 1

* __, Hüküm no. 269: *İstimat'ın karısını döven damadına ta'zîr cezası verildiği*

İstimat'ın damadının, İstimat'ın karısını vurup düşürdüğü sabit görülmüş, ta'zîr olunarak deftere kaydedilmiştir.^{17, p.201}

Üsküdar Mahkemesi 2

* __, Hüküm no. 293: *Hanımı Rabia'yı döven Mahmud b. İvaz'ın ta'zîr olunması*

Davudlu köyünden Mahmud b. İvaz karısı Râbia'yı günahsız yere dövüp let ettiğini mahkeme huzurunda itiraf edince ta'zîr olunmuştur.^{18, p.167}

Eşinin darp etmesinden sonra mahkemeye giderek muhâlaa yoluyla boşanan kadınlar olduğu gibi,²³ şartlı talâk* nedeniyle, darp sonrası boşanan kadınların olduğunu gösteren kayıtlar da bulunmaktadır.³⁶

Üsküdar Mahkemesi 26

* __, Hüküm no. 346: *İskender b. Abdullah'ın karısı Kumru bt. Abdullah'ı dövdüğü*

Kumru bt. Abdullah isimli bir kadın eşi İskender b. Abdullah'ı mahkemeye götürüp dava ederek, kendisini haksız yere maşa ile darp ettiğini söylemiş, eşi İskender de, karısının kendisine "kafir", "imansız" dediği için darp ettiğini itiraf etmiştir. Bunun üzerine Kumru "kafir", "imansız" demediğini söyleyerek inkar edince, İskender'den şahit talep edilmiş, göstermeyince, Kumru'ya yemin müteveccih olunca, yemin billah ettirilerek kayda geçilmiştir.^{23, p.200}

* __, Hüküm no. 347: *Kumru bt. Abdullah'ın kocası İskender b. Abdullah'tan nafakasız ve mehirsiz boşanması (muhâla'a)*

Kumru bt. Abdullah'ın iddet nafakası ve mehrinden vazgeçerek kocası İskender b. Abdullah'tan boşanmıştır.^{23, p.200}

Bâb Mahkemesi 54

* __, Hüküm no. 205: *Hatice bt. Mustafa'nın kendisini dövmemek üzerine şartlı talakta bulunan kocası Muharrem b. Mehmed'den boşanması*

İstanbul büyük şehri Sultan mahallesi sakinlerinden Hatice bt. Mustafa isimli kadın, mahkemede hazır bulunan Muharrem b. Mehmed isimli kişiyi dava ederek, eşim Muharrem bundan iki ay önce kendisine "eğer seni darp edersem benden boş ol" [dediğinden] ve bu şarta bağladıktan sonra kendisini darp ettiğinden, bu şartın oluşmasına binaen adı geçen Muharrem'den boşanmış olduğunu, sorularak zimmetinde bulunan bin akçe mehr-i müeccelinin alınmasını talep etmiştir. Muharrem cevabında adı geçen şartı tamamen inkâr edince, iddia sahibinden iddiasına şahit istenmiş, adı geçen mahalle sakinlerinden Mustafa b. Mehmed ve Ahmed b. Mustafa ve Hüseyin b. Abdullah adlı kişiler şahitlik için mahkemede hazır olarak şahitlik yapmışlar, Hatice bt. Mustafa'nın anlattıklarının kendi huzurlarında gerçekleştiğine şahitlik ettikten sonra, mahkeme, kadının boşandığına hükmederek, seksen akçe mehr-i müecceli adı geçen iddia sahibine vermesini adı geçen Muharrem'e tembih etmiş, adı geçen iddia sahibinin rızasıyla iddet nafakası ve me'unet-i süknâsi için de dört yüz akçe vermeye taahhüd etmesinden sonra yazılmıştır.^{36, p.188-189}

İlginç kayıtlardan birisi sık sık şarap içerek eşini darp eden bir kişinin, bu kötü halinden dolayı mahalleden uzaklaştırılması için mahalle sakinlerinin mahkemeye başvurmalarıdır. Mahalle sakinlerinin eğer eşini evine kabul edecek olursa, kadının da kocasıyla birlikte mahalleden uzaklaştırılması için talepte bulunmaları üzerine, kadın da kocasının bu durumunu doğrulayarak, bundan sonra adı geçen mahallede kendi evinde eşini iskân etmeyeceğini taahhüt etmiş ve bu durum kayıt altına alınmıştır.

* "Şartlı Talâk (a.i.): Talak belli lafızlarla nikâh akdinin bozulması ve boşanma anlamında fıkıh terimi. Koca boşamaya ilişkin irade beyanını kayıtsız ve şartsız (münecciz) olarak yapabileceği gibi bunu ta'likî şarta bağlayabilir veya bir zamana izâfe edebilir. Büyük çoğunluğa göre talâkın ta'likî şarta bağlanması halinde şart gerçekleşince talâk da gerçekleşir. Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir şarta yapılan ta'lik hükümsüzdür."⁵⁸

Eyüb Mahkemesi 90

* __, Hüküm no. 113: *Sarhoş olup sürekli karısını döven Zülfikar b. Abdullah'ın mahalleden çıkarılması*^{47,p.150-151}

Şer'î mahkemelere yalnızca Müslümanların başvurmadığı, başka bir dinden olanların da bu ve başka konularda bu mahkemelere başvurduklarını gösteren kayıtların da bulunması önemlidir. Mahkemenin İslâm şeriatına göre olmasına karşın, davacı ve davalının gayrimüslim olmasının yanında, şahitlerin de gayrimüslim oldukları görülmektedir. Dikkate değer bir nokta ise, farklı bir dinden olmalarına karşın, İslâm hukukunda olduğu gibi, davada bir erkeğe karşılık, iki kadının şahitliğinin kabul edilmesidir.²¹

Üsküdar Mahkemesi 14

* __, Hüküm no. 627: *Dimitri b. İstati'nin Teodora bt. Yani'yi dövmesi*

Akkilise köyünden Teodora bt. Yani ile Maltepe köyünden Dimitri b. İstati mahkemeye gelmişler ve Teodora, İstati'nin kendisini darp ederek ayağı ile tekme vurduğu şeklinde şikâyetle bulunmuştur. Dimitri'nin inkâr etmesi üzerine Kiti b. Nikola, Kirana bt. Manol ve İstato bt. Dimo açıklandığı şekilde şahitlik etmişler sicile kaydedilmiştir.^{21, p.279-280}

Gayrimüslimlerin davalarını kabul eden mahkeme, yalnızca durum saptaması yapmayıp, davalıya ceza da verebilmektedir. Bu mahkeme kaydı, "itme"nin de darp sayıldığını göstermesi açısından ilginçtir.¹⁸

Üsküdar Mahkemesi 2

* __, Hüküm no. 379: *Trandafilo'nun eşini döven Yorgi'nin tazir olunması*

Trandafilo mahkemeye başvurarak, Yorgi'yi getirmiş ve "sen benim avretimi dövdün" dediğinde, Yorgi "dövmedim, ama elimle ittim" diye itiraf edince, ta'zîr olunup deftere kaydedilmiştir.^{18, p.197}

3.2. İşkence

Bu kayıtlar oldukça ilginç olup, ilk kayıтта, davada adı geçen kadın, boşandığı eşinin kendisini darp etmediğini ve eziyet etmediğini bildirmektedir.²³ İkinci kayıтта ise kendisine eziyet ve haksızlık eden bir kadın ile kızı hakkında suç duyurusunda bulunmaktadır. Şahitlerin de doğrulamasıyla mahkeme bu durumu kayıt altına almıştır.²³

Üsküdar Mahkemesi 26

* __, Hüküm no. 608: *Kocasının Aynî bt. Hızır'ı dövmediği*

Üsküdar'ın içinden Aynî bt. Hızır mahkemede ikrar ve itiraf edip dedi ki, zevcim olup, beni boşamış olan Nuh b. İskender beni darp etmedi ve bana eza etmedi diye söyledi, adı geçen Nuh yüzüne karşı ve sözle onaylayıp doğruladığında talep üzerine sicile kaydedildi.^{23, p.293}

* __, Hüküm no. 611: *Fatma bt. Abdullah ile kızı Aynî'nin, Aynî bt. Hızır'a işkence ettiği*

Üsküdar'ın içinden Aynî bt. Hızır mahkemeye Dergâh-ı Âlî çavuşlarından Hasan Çavuş girişimiyle Fatıma bt. Abdullah ve kızı Aynî [yi] hazır edip, "benim fercime mum sokup bana eziyet eylediler, şeriata uygun gereğini talep ederim" deyince, adı geçen Fatıma ve kızı Aynî'den sorulduğunda inkâr ettiklerinden, adı geçen Aynî'den davasına uygun şahit talep edilince, Müslüman heyetten Ali ve Hüseyin ibney Hacı ve Ayşe Hâtûn bt. Ali ve Mihri bt. Hasan, adı geçen Aynî'nin fercine mesfûre Fatıma ve kızı diğer Aynî mum saktuk diye bize söylediğine şahidiz ve şahitlik de ederiz dediklerinde şehâdetleri temize çıkınca kabul edilerek, talep sonrası sicile kaydedildi.^{23, p.295}

3.3. Hakaret

Hakaret davaları da mahkemelere yansımıştır. Hakaretler çoğunlukla küfretme şeklindedir. Kadınlara, hem erkeklerin,²⁵ hem de diğer kadınların^{21,22,45} hakaret ettikleri görülmektedir. Müslüman olmayan kadınlara yapılan hakaretler de şer'î mahkeme kayıtlarına yansımıştır.²¹

Üsküdar Mahkemesi 56

* __, Hüküm no. 233: *Hacı b. Abdullah'ın Zülfıye bt. Murad'a küfrettiği*^{25, p.131}

Üsküdar Mahkemesi 14

* ____, Hüküm no. 348: Kimafti bt. Todora'nın Hasresuna bt. Todora ve kızı Rine bt. Todora'ya hakaret etmesi²¹, p.188

Üsküdar Mahkemesi 17

* ____, Hüküm no. 416: Yasemin bt. Abdullah'ın Hasnâ bt. Abdullah'a küfrettiği²², p.194

Eyüb Mahkemesi 82

* ____, Hüküm no. 146: Emine bt. Derviş'in görümcesi Rabia bt. Abdullah ile arasındaki hakaret davası⁴⁵, p.131-132

Müslüman bir erkeğin eşine küfretmesi ve küfrettiğini de inkâr etmesi üzerine, kadının mahkemeye başvurduğu, kocasının mahkemede yine durumu kabul etmemesi üzerine, kocasının kendisine küfür ettiğine tanıklık eden iki şahidin mahkemede hazır olması ile bu durumu tespit ettirdiği mahkeme kayıtlarında görülmektedir.¹⁸

Üsküdar Mahkemesi 2

* ____, Hüküm no. 205: Âmâ Süleyman b. Bâli'nin eşi Gül Paşa bt. Mehmedî'ye küfrettiği

Gül Paşa bt. Mehmedî mahkemeye gelip, eşi A'mâ Süleyman b. Bâli'yi mahkemeye getirerek, kendisine sövdüğü ve sövdüğünü inkâr ettiği için dava etmiş, Süleyman da "ben sövmedim ve sövdüğümü de inkâr etmedim" deyince, Müslüman heyetten Hamza b. Davud ve Mehmed b. Hızır li-ecliş..hazır olduklarından, Gül Paşa'nın eşi Süleyman'a "sen benim ağzıma sövdün" dediğinde, "dedim" diyerek, ağzına sövdüğüne şahitlik ettiklerini bildirmişlerdir. Durum bunun üzerine sicile kaydedilmiştir.^{18, p.138}

Öte yandan, Müslüman bir erkeğin eşine küfretmesi bir boşanma nedeni olabilmektedir. Örneğin bir kadının eşinin kendisine küfretmesi nedeniyle, eşinden boşanmış olduğunu iddiası ve mehrinin* alınarak kendisine verilmesi talebi ile mahkemeye başvurduğu, eşinin bu durumu inkâr etmesi üzerine, kendisinden iddiasını ispat için şahit göstermesi istendiği, Müslüman jüriden olan şahitlerin de bu duruma tanıklık ettiklerini bildirmeleri üzerine, mahkemenin boşanma durumunu kesinleştirerek, kadının mehrini alması yönünde karar verdiği görülmektedir.³³

Bâb Mahkemesi 3

* ____, Hüküm no. 361: Fâtıma bt. Yusuf'un, kocası Ömer b. Kâmil'in küfretmesiyle boşanmış olduğundan mehrini talep ettiği

İstanbul büyük şehrinde Mahmud Paşa mahallesi sakinlerinden Fâtıma bt. Yusuf isimli kadın mahkemeye başvurarak kocası Ömer b. Kâmil isimli kimsenin de hazır olmasıyla üzerine dava edip açıklamada bulunarak, adı geçen Ömer'in yazım tarihinden bir gün önce "bre dinini imânını si.....m" diye kendisine küfrettiği için, adı geçen Ömer'den mübâne olduğunu (boşanmış), sorularak zimmetinde bulunan ve akitten dolayı olan bin akçe mehr-i müeccelinin alınmasını talep etmiştir. Sorulduktan ve inkâr edildikten sonra, adı geçen iddia sahibi kadından iddiasını ispat için şahit talep edilmiş, Müslüman jüriden olan Nahılbend mahallesi sakinlerinden Ahmed Bey b. Osman ve Ramazan Bey b. Sefer isimli kimseler şahitlik için mecliste hazır olmuşlar, adı geçen Ömer'in zevcesine bu tarihten bir gün önce, yukarıda yazdığı gibi küfür ettiğini, adı geçen Fâtıma'nın mübâne olduğunu, bu duruma şahit olduklarını bildirmişler, şahitlikleri kabul edilerek, iddia sahibi kadının anlaşmazlığına hükmedildikten sonra, mehr-i müccel olan bin akçenin adı geçen kadına teslim edilmesi adı geçen Ömer'e tembih edildikten sonra talep üzerine yazılmıştır.^{33, p.319-320}

3.4. Rahatsız etme

Bir kadın, kayıt tarihinden yedi ay önce kendisini talâk-ı selâse ile boşadıktan sonra bir başka yere giden kocasının, tekrar gelerek kendisiyle karı-koca olarak yaşamayı istediğini, bu durumun engellenmesini mahkemeden istemiştir. Mahkeme de adı geçen kocaya bu durumu sorduğunda, o kişi inkâr edince, iddia sahibi kadının iddiasına uygun şahit göstermesini istemiş, o da Müslüman jüriden iki kişiyi şahit göstermiş ve bu kişiler de iddia sahibi kadının iddiasını destekleyen ifade vermişler, şahitliklerin kabul edilmesi sonucu gereğince hüküm verilmiştir.²⁹

* "Mehr (a.i.c. emhâr, mühûr): huk. [eskiden] mihir, evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikâh bedeli."⁵⁷

İstanbul Mahkemesi 3

* ____, Kayıt no. 227: Musa Beşe b. Abdullah'ın boşadığı Ayşe Hâtun bt. Hasan'ı rahatsız ettiği^{29, p.188}

3.5. Evlenmesine izin vermeme

Bir kadın, kocasının ölümünden sonra kayınpederinin kendisi için “benim cariyem” diyerek evlenmesini engellediği şikâyetiyle mahkemeye başvurmuştur. Üç Müslüman kişi mahkemede şahitlik ederek, kayınpederinin adı geçen kadını evvelki ağasından oğluna nikâhladığını, gelini olduğunu, çocuğunun, oğlunun oğlu olduğunu kendilerine söylediğini mahkemeye bildirmişler, bu durum kadının talebiyle sicile yazılmıştır.²³

Üsküdar Mahkemesi 26

* ____, Hüküm no. 797: Kocasının ölümünden sonra kayınpederinin Ayşe bt. Abdullah'ın evlenmesine izin vermediği^{23, p.359}

Değerlendirme

Yapılan çalışma İstanbul Kadı Sicillerinde kadına yönelik şiddet kapsamında tecavüz, iffete iftira, öldürme, yaralama, darp ve hakaret gibi başlıklar altında sıralanabilecek çok sayıda örneğin bulunduğunu ortaya koymuştur. Literatürde de bu konuda yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Amira Sonbol⁵⁹ da Mısır'da hukuk modernizasyonu öncesi döneme ait Osmanlı İmparatorluğu şer'î mahkeme kayıtlarında kadınların durumunu belirlemek üzere yaptığı değerli çalışmasında, suçlarla ilgili olarak, kadınların cürümlerde mağdur ya da saldırıya uğrayan durumunda olduğunu bildirmekte, mahkemelerin suç vakalarında kadınlar ve erkekler arasında ayırım yapmadığına, ama kadınların sıklıkla erkek şiddetinin mağdurları olduğunun açık olduğuna işaret etmektedir.⁵⁹ Kadına yönelik şiddet arasında, bazen kocalar tarafından işlenen cinayetler bulunurken; kadınların tecavüz şikâyetiyle mahkemeye gittikleri,⁵⁹ yine kadınların sıklıkla erkekleri fiziksel ya da sözel taciz nedeniyle mahkemeye verdikleri, ayrıca sokakta, komşulukta ya da pazar yerinde tartıştıkları kadınları da dava ettikleri Sonbol'un mahkeme kayıtlarına dayanarak verdiği bilgiler arasında bulunmaktadır.⁵⁹

Bu çalışmanın konusu olan İstanbul Kadı Sicillerinde saptanan kadına yönelmiş şiddet olaylarının çağımızın bir kavramı olan toplumsal cinsiyet temelli kadına yönelik şiddet başlığı altında değerlendirilebilmesi için, bu olaylarda şiddeti uygulayan kişi ya da kişilerin “gücü” ya da bir anlamda “iktidarı” elinde bulunduran kişiler olması önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında, o dönemde toplumsal anlamda gücü/iktidarı elinde bulunduran kişilerin erkekler olması nedeniyle kadına şiddet uygulayan kişilerin de sıklıkla erkekler olduğu, işkence ile ilgili vakada görüldüğü gibi azmettirici olabildikleri ama kadınların da kadınlara şiddet uygulayabildiği görülmektedir.

İncelenen olaylar içerisinde öldürerek, yaralayarak ya da darp ederek sıklıkla eşlerinin kadınlara fiziksel şiddet uygulaması ve bu nedenle kadınların mahkemeye başvurması, yine eşinin hakareti nedeniyle sözel şiddete maruz kalan kadınların mahkemeye başvurması, incelenen dönemde, aile ilişkilerinde egemen gücün erkek olduğunu göstermektedir. Bu ilişkiler aynı zamanda aile içerisinde olduğundan bu şiddet uygulamaları, günümüzün “aile içi şiddet” kavramını, o dönem için de akla getirmektedir. Bu şekilde şiddete uğrayan kadınlar, şahit göstererek “mehir” ve “iddet* nafakaları”nı alarak eşlerinden boşandıkları gibi, bazı durumlarda da bu haklarından vazgeçerek yani muhâlaa yoluyla eşlerinden boşanmayı tercih etmişlerdir.

* “İddet (a.i.): huk. [Eskiden] kocasından ayrılan kadının, tekrar başkasıyla evlenebilmek zorunda bulunduğu, yâni üç def'a hayız görüp temizleninceye kadar geçecek olan müddet. [Kocasından boşanırsa 100 gün, kocası ölürse 130 gün beklenirdi.]”⁵⁷

Üsküdar Mahkemesi 26, 608 numaralı hüküm²³ o dönemde boşanmış bir kadının şiddete uğraması durumunda, toplumca ilk “olağan şüpheli” olarak boşanmış olduğu eşinin düşünülüğünü göstermektedir. Bu örnek, toplumun kadın-erkek ilişkisinde egemen olan tarafın erkek olduğu kabulünü ve toplumda erkeğin eski eşi üzerinde halen bir “hakkı” olduğu anlayışını düşündürmesi nedeniyle oldukça ilginçtir. Kadına eziyet eden kişinin eski kocası olmamakla birlikte, kayıtlarda, kadına diğer kadınların eziyet etme nedeni belli olmadığından, bu kadınların aralarındaki ilişkilerin niteliği hakkında yorum yapabilmek olası değildir.

Öte yandan günümüzdeki kimi örneklerle de benzer şekilde, eşinden boşanan bir erkeğin bir süre sonra tekrar eşiyle karı-koca ilişkisi içerisinde yaşama isteği eşini rahatsız etmiş ve kadın mahkemeye başvurmuştur. Bu örnekte de erkeğin egemen güç ilişkileri içerisinde, halen onun üzerinde tasarruf hakkı olduğunu düşünerek, eski eşine, kadının istemediği bir durumu kabule zorladığı, bir anlamda şiddet uyguladığı görülmektedir. Bu duruma karşı, kadın da mahkemeye başvurarak bir anlamda “korunma” talep etmiştir.

İlginç örneklerden bir diğeri ise, bir kayınpederin, oğlunun ölümünden sonra gelininin bir başka kişi ile evlenmesine engel olması ve bu nedenle kendisine uygulanan şiddeti engellemek amacıyla, kadının mahkemeye başvurarak durumu tespit ettirmesidir. Bu olay da bir anlamda, kayınpederin aile ilişkileri içerisinde sahip olduğu gücü ya da iktidarı kullanarak, gelini üzerinde yansıyan ataerkil bir anlayışın çarpıcı örneği ve ruhsal şiddet olarak değerlendirilebilir.

Güç ve iktidarın kadına yönelik şiddette etkin olduğunu gösteren ilginç bulgulardan bir diğeri ise bir subaşı ve adamlarının, devletin onlara görevleri nedeniyle sağladığı gücü kullanarak, bir kadını darp etmeleri ve sonuçta kadının ölümünde neden olmalarıdır. Her mahkeme kaydında sonuç ya da karar bulunmamakla birlikte, kadına yönelik fiziksel ya da sözel şiddet iddiaları kanıtlandığında mahkemenin bu şiddeti uygulayan kişiye ceza verdiği ve bu cezanın da dönemin hukuk anlayışına bağlı olarak ta'zir cezası olduğu görülmektedir.

İstanbul Kadı Sicillerinde gördüğümüz en önemli bulgulardan birisi ise mahkemeye başvuru yapıldığında ve başvurular kabul edildiğinde, kadına yönelik şiddetin görünür hale gelmesi/getirilmesidir. Bazı durumlarda mahkeme bu saptamayı yaparak kayda geçirirken, bazı durumlarda Müslüman bir topluluktan ya da jüriden bazı kişileri bilirkişi olarak keşfe yollayarak, onların raporlarını mahkeme kayıtlarına geçirmiş ve bu şiddet olaylarını görünür hale getirmiştir. Öte yandan, bu kayıtlar bir “adli rapor” niteliği de taşımaktadır. Şiddetin bu şekilde görünür hale getirilmesinin, daha sonraki benzer olaylar için de önleyici bir nitelik taşımış olma olasılığı olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde de şiddeti görünür hale getirmek, onun yalnızca bir “aile içi mesele” olmadığını ya da “özel alan” sorununun ötesinde ele almamız gerektiğini vurgulamak şiddetin önlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Sonuç

Şer'î mahkeme sicilleri kadına yönelik şiddet kavramı içerisinde değerlendirebileceğimiz vaka kayıtları içermektedir. Şiddete uğramış kadınlar, XVI. ve XVII. yüzyıllarda, kendileri ya da vekilleri aracılığı ile mahkemeye başvurmuşlardır. Dönemin pozitif hukukunun verdiği hakları kullanarak, kendilerine şiddet uygulayan kişilerden uzaklaşmaya ve kendilerini korumaya çalışmışlardır. Kadınların, mahkemeye başvurmaları ile kadına yönelik şiddet görünür hale gelmiştir. Toplumsal cinsiyet, iktidar, ataerkillik ve erkeklik gibi çağdaş kavramların, o dönemde de kadına yönelik şiddet olaylarını açıklamamızda ve anlamamızda kullanılabileceği görülmüştür.

BİLGİ

Bu makale 10-13 Aralık 2012 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen 2. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi'nde sunulan sözlü bildiriye dayanmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Maral E. İktidar, erkeklik ve teknoloji. *Toplum ve Bilim* 2004; 101: 127-43.
2. Wykes M, Welsh K. *Violence, Gender & Justice*. London: SAGE Publications Ltd; 2009. p. 4.
3. World Health Organization. Health Topics. Violence. <http://www.who.int/topics/violence/en/>. Erişim tarihi: 01 Aralık 2012.
4. United Nations General Assembly, A/RES/48/104, 85th plenary meeting, 20 December 1993, 48/104. Declaration on the Elimination of Violence against Women, <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>. Erişim tarihi: 01 Aralık 2012.
5. Subaşı N, Akın A. Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf. Erişim tarihi: 02 Kasım 2012
6. İnalçık H. *Devlet-i 'Aliyye*, 8. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; 2011. p. 227-8, 265-8.
7. Barkan ÖL. Kanûn-nâme. In: Adivar A, Arat R, Ateş A, Baysun C, Darkot B, editörler. *İslâm Ansiklopedisi*. 6. Cilt. İstanbul: Maarif Basımevi; 1955. p. 185-96.
8. Fatih Sultan Mehmed. *Kânûnnâme-i Âl-i Osman* (Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin). Hazırlayan: Özcan A. İstanbul: Kitabevi; 2003.
9. Akgündüz A. *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, 2 Cilt (1. Kitap: Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fâtih Devri Kanunnâmeleri; 2. Kitap: II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri). İstanbul: Fey Vakfı; 1990. p. 108, 118-23.
10. Yavuz Sultan Selim Han Kanunnamesi, Hicri 971, Yazarı Belli Değil. Konuşma diline çeviren: Tuncer H. Ankara: Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı; 1987.
11. Yücel Y, Pulaha S. I. *Selim Kânûnnâmeleri (1512-1520)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.
12. Mehmed Arif. *Kânûn-nâme-i Âl-i Osmân* (Sultan Süleyman Han Kanunî emriyle cem' ve telfik olunan kanunname olup Viyana Kütüphanesi-i İmperatorîsinde mevcut nüshasından istinsah edilmiştir). İstanbul: Ahmed İhsan ve Şürekâsı; 1329 (Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmû'ası'nın ilâvesidir).
13. Köprülü MF. *Osmanlı Kânûn-nâmeleri*. Millî Tetebbu'lar Mecmû'ası 1331; 1 (1): 49-112 ve 1 (2): 305-48.
14. Uzunçarşılı İH. Şer'î mahkeme sicilleri. *Ülkü* 1935; 5 (25): 365-8.
15. Başoğlu T. Ta'zir. In: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 40. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı; 2011. p. 198-202.
16. Scott J.W. Toplumsal cinsiyet: Faydalı bir tarihsel analiz kategorisi. Çeviren: Demirler D, Dinçer F. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar* 2010; 12: 112-38.
17. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil* (H. 919-927 / M. 1513-1521). Hazırlayanlar: Aydın B, Tak E. Cilt 1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2008.
18. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil* (H. 924-927 / M. 1518-1521). Hazırlayan: Günalan R, Kemal V, Altıntop Ö, Ayyıldız Bahadır H. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Ak M, Oğuz M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 2. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
19. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil* (H. 930-936 / M. 1524-1530). Hazırlayan: Dağdaş Y, Berktaş Z. Kontrol eden: Oğuz M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 3. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
20. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 9 Numaralı Sicil* (H. 940-942 / M. 1534-1536). Hazırlayan: Yıldız K. Kontrol eden: Ahışalı R. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 4. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
21. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 14 Numaralı Sicil* (H. 953-955 / M. 1546-1549). Hazırlayan: Güler N. Kontrol eden: Özcan A. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 5. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
22. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 17 Numaralı Sicil* (H. 956-963 / M. 1549-1556). Hazırlayan: Gültekin O. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
23. Yılmaz C, editör. *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 26 Numaralı Sicil* (H. 970-971 / M. 1562-1563). Hazırlayan: Günalan R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 7. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.

24. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 51 Numaralı Sicil (H. 987-988 / M. 1579-1580). Hazırlayan: Günalan R. Arapça metin: Canatar M, Akman M. Kontrol eden: Emecen F. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 8. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
25. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H. 990-991 / M. 1582-1583). Hazırlayan: Kazan H, Yıldız K. Arapça metin: Akman M, Özcan T. Kontrol eden: Ak M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 9. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
26. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 84 Numaralı Sicil (H. 999-1000 / M. 1590-1591). Hazırlayan: Günalan R, Arapça metin: Canatar M, Akman M. Kontrol eden: Canatar M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 10. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
27. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Balat Mahkemesi 2 Numaralı Sicil (H. 970-971 / M. 1563). Hazırlayan: Osmanlıca metin: Uluskan M, Mert T, Çelik Y, Günalan R, Akyüz F. Kontrol eden: Aydın MA. Koordinatör: Küçükaşçı MS. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 11. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
28. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Rumeli Sadâreti Mahkemesi 21 Numaralı Sicil (H. 1002-1003 / M. 1594-1595). Hazırlayan: Erol R, Kılıç H. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 12. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
29. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri İstanbul Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H. 1027 / M. 1618). Hazırlayan: Karaca Y, Erol R, Kahrıman S, Recep F, Atay S, Kılıç H. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 13. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
30. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Rumeli Sadâreti Mahkemesi 56 Numaralı Sicil (H. 1042-1043 / M. 1633). Hazırlayan: Recep F, Atay S. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 14. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
31. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Rumeli Sadâreti Mahkemesi 80 Numaralı Sicil (H. 1057-1059 / M. 1647-1649). Hazırlayan: Recep F, Erol R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 15. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
32. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri İstanbul Mahkemesi 12 Numaralı Sicil (H. 1073-1074 / M. 1663-1664). Hazırlayan: Erol R, Kahrıman S, Recep F, Atay S, Kılıç H, Karaca Y. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 16. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
33. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Bâb Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H. 1077 / M. 1666-1667). Hazırlayan: Günalan R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Koordinatör: Küçükaşçı M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 17. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
34. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri İstanbul Mahkemesi 18 Numaralı Sicil (H. 1086-1087 / M. 1675-1676). Hazırlayan: Kahrıman S, Recep F, Atay S, Kılıç H, Karaca Y, Erol R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 18. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
35. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Bâb Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H. 1096-1097 / M. 1685-1686). Hazırlayan: Atay S, Kılıç H, Karaca Y, Erol R, Kahrıman S, Recep F. Arapça metin: Akman M, Kontrol eden: Sarıcaoğlu F, Koordinatör: Yıldıztaş M, Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 19. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
36. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Bâb Mahkemesi 54 Numaralı Sicil (H. 1102 / M. 1691). Hazırlayan: Kılıç H, Karaca Y, Erol R, Kahrıman S, Recep F, Atay S. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 20. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
37. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri İstanbul Mahkemesi 24 Numaralı Sicil (H. 1138-1151 / M. 1726-1738). Hazırlayan: Recep F, Atay S, Kılıç H, Karaca Y, Erol R, Kahrıman S. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 21. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2010.
38. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 3 Numaralı Sicil (H. 993-995 / M. 1585-1587). Hazırlayan: Çakır B, Adıgüzel AS, Trabzonlu Z, Kazan H. Arapça metin: Özcan T. Kontrol eden ve koordinatör: Özcan T. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
39. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Hasköy Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 1020-1053 / M. 1612-1643). Hazırlayan: Çakır B, Trabzonlu Z, Kazan H, Adıgüzel AS. Arapça metin: Özcan T. Kontrol eden ve koordinatör: Özcan T. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 23. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
40. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 19 Numaralı Sicil (H. 1028-1030 / M. 1619-1620). Hazırlayan: Karaca Y, Erol R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın M.A. Cilt 24. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
41. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 37 Numaralı Sicil (H. 1047 / M. 1637-1638). Hazırlayan: Kahrıman S, Atay S, Recep F. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın M.A. Cilt 25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.

42. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 49 Numaralı Sicil (H. 1054 / M. 1644). Hazırlayan: Adıgüzel AS, Trabzonlu Z. Arapça metin: Özcan T. Kontrol eden: Özcan T. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 26. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
43. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 61 Numaralı Sicil (H. 1065-1066 / M. 1655). Hazırlayan: Çakır B. Arapça metin: Özcan T. Kontrol eden: Özcan T. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 27. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
44. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 74 Numaralı Sicil (H. 1072-1073 / M. 1661-1662). Hazırlayan: Kılıç H, Kahrıman S, Recep F, Atay S, Erol R, Karaca Y. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 28. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi; 2011.
45. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 82 Numaralı Sicil (H. 1081 / M. 1670-1671). Hazırlayan: Mert T, Günalan R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Koordinatör: Küçükkaşçı M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 29. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
46. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Hasköy Mahkemesi 10 Numaralı Sicil (H. 1085-1090 / M. 1674-1679). Hazırlayan: Özcan T. Kontrol eden: Emecen F. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
47. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Eyüb (Havâss-ı Refîa) Mahkemesi 90 Numaralı Sicil (H. 1090-1091 / M. 1679-1680). Hazırlayan: Recep F, Kılıç H, Erol R, Atay S, Kahrıman S, Karaca Y. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 31. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
48. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 5 Numaralı Sicil (H. 983-984 / M. 1575-1576). Hazırlayan: Akman M. Kontrol eden: Aydın MA. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 32. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
49. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 7 Numaralı Sicil (H. 985-986 / M. 1577-1578). Hazırlayan: Akman M, Gedikli F. Kontrol eden: Aydın MA. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 33. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2011.
50. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 15 Numaralı Sicil (H. 981-1000 / M. 1573-1591). Hazırlayan: Günalan R, Mert T. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 34. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
51. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 20 Numaralı Sicil (H. 1005-1007 / M. 1596-1599). Hazırlayan: Akman M, Gedikli F. Kontrol eden: Aydın MA. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 35. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
52. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 32 Numaralı Sicil (H. 1015-1016 / M. 1606-1607). Hazırlayan: Akman M. Osmanlıca metin: Gedikli F, Kenanoğlu MM. Kontrol eden: Aydın MA. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 36. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
53. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 37 Numaralı Sicil (H. 1022-1024 / M. 1613-1615). Hazırlayan: Erol R, Karaca Y. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Sarıcaoğlu F. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 37. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
54. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 46 Numaralı Sicil (H. 1024-1029 / M. 1615-1620). Hazırlayan: Işık A, Yıldız E. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Koordinatör: Yıldız K. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
55. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 65 Numaralı Sicil (H. 1051-1053 / M. 1641-1644). Hazırlayan: Atay S, Erol R. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
56. Yılmaz C, editör. İstanbul Kadı Sicilleri Galata Mahkemesi 90 Numaralı Sicil (H. 1073-1074 / M. 1663). Hazırlayan: Recep F, Kahrıman S. Arapça metin: Akman M. Kontrol eden: Oğuz M. Koordinatör: Yıldıztaş M. Proje yönetmeni: Aydın MA. Cilt 40. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM); 2012.
57. Devellioğlu F. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat Eski ve Yeni Harflerle, Yeniden Düzenlenmiş ve Genişletilmiştir (1993). Yayına hazırlayan: Güneşçay A.S. 18. Baskı. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları; 2001.
58. Acar Hİ. Talak. In: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı; 2010. p. 496-500.
59. Sonbol A. Woman in shari'ah courts: a historical and methodological discussion. Fordham International Law Journal 2003; 27 (1): 225-53.

Ek-1. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi İSAM tarafından yayınlanan İstanbul Kadı Sicilleri (1-40)'nde kadına yönelmiş şiddet unsuru içeren kayıtlar

Sicil No	Hüküm No	Konu
Üsküdar 1	89	Durmuş b. Oruç'un karısını başkasıyla öpüşürken gördüğünü söyleyen şahsın iddiasını ispat için ikinci bir şahide gerek olduğu
Üsküdar 1	90	Aynı dava hakkında İmam Mustafa'nın ikrara şahitlik yaptığı
Üsküdar 1	173	Nefise Hâtun isimli hamile kadını dövmediğine yemin eden Demirci Ali'nin beraat ettiği
Üsküdar 1	269	İstimat'ın karısını döven damadına tazir cezası verildiği
Üsküdar 1	377	Uğurlu b. Abdullah ile Selçuk bt. Abdullah'ın birbirlerine vurduklarına dahil
Üsküdar 1	793	Nefise Hâtun isimli hamile kadını dövmediğine yemin eden Demirci Ali'nin beraat ettiği
Üsküdar 2	85	Halil'in kızı Fatma'nın bekaretini ispatı ve beraat etmesi
Üsküdar 2	205	Âmâ Süleyman b. Bâli'nin eşi Gül Paşa bt. Mehmed'e küfrettiği
Üsküdar 2	211	Ümmi bt. Resul'ün yolunu zina kastıyla kesen Ahmed b. Kemal'in tazir olunması
Üsküdar 2	293	Hanımı Rabia'yı döven Mahmud b. İvaz'ın tazir olunması
Üsküdar 2	379	Trandafilo'nun eşini döven Yorgi'nin tazir olunması
Üsküdar 2	385	Yorgi b. Kosta'nın evine zina kastı ile gelen Levend Mihal b. Yani'nin tazir olunması
Üsküdar 2	760	Habibe bt. Mustafa'nın, Hatice bt. Kocacık'ı dövdüğü
Üsküdar 5	41	Çoban Hamza b. Abdullah'ın eşi Elif'i öldürmesi
Üsküdar 5	42	Çoban Hamza'nın suçunu itiraf etmesi
Üsküdar 5	43	Çoban Hamza'nın Mehmed b. Hüseyin'e borçlu olduğu
Üsküdar 5	44	Çoban Hamza'nın Manol b. Agusti Yorgi'ye borçlu olduğu
Üsküdar 5	480	Bekir Halife b. İshak'ın, eşinin karnındaki çocuğu kabul etmemesi (liân)
Üsküdar 9	276	Dudu bt. Abdullah'ın hamamda Hasnâ bt. Musa'yı dövdüğü
Üsküdar 9	426	Ferhad b. Abdullah'ın Kadem bt. Abdullah'ı dövdüğü
Üsküdar 9	496	Ahmed b. Abdullah'ın bir câriyeyi başından vurduğu
Üsküdar 14	274	Turcihan bt. Saltuk'u döven Ayşe bt. Kasım'a tazir cezası verilmesi
Üsküdar 14	275	Turcihan bt. Saltuk ve Ayşe bt. Kasım'ın birbirlerine hakaret ettikleri
Üsküdar 14	348	Kimafti bt. Todora'nın Hasresuna bt. Todora ve kızı Rine bt. Todora'ya hakaret etmesi
Üsküdar 14	627	Dimitri b. İstati'nin Teodora bt. Yani'yi dövmesi
Üsküdar 17	64	Bekir'in, Kumru bt. Abdullah'a tecavüz ettiği
Üsküdar 17	73	Hızır b. İnâm Çelebi'nin Kara Veli b. Ahmed'in eşine iftira etmesi
Üsküdar 17	74	Karaca b. Aşık'ın Nefise bt. Halil'e iftira etmesi
Üsküdar 17	76	Karaca b. Aşık'ın Nefise bt. Halil'e iftira etmesi
Üsküdar 17	103	Hasan b. Süleyman'ın, evine girip eşine zulmettiği gerekçesiyle Mehmed b. Ali'den şikâyetçi olduğu
Üsküdar 17	105	Nikola b. Polinin Odege bt. Yorgi'yi dövdüğü
Üsküdar 17	106	Nikola b. Poli'nin Margarika bt. Yuvan'ın evine girerek dövdüğü ve bazı eşyalarını aldığı
Üsküdar 17	107	Nikola b. Poli'nin Zabiye bt. Abdullah'ı dövdüğü
Üsküdar 17	108	Margarika bt. Yuvan ile Zabiye bt. Abdullah'ın kendilerini döven Nikola b. Poli'den davacı olmadıkları
Üsküdar 17	113	Pe.....k yaptığı iddia edilen Hurşide'nin dava edilmesi
Üsküdar 17	115	Hurşide bt. Abdullah'ın Temim b. Hamza'nın eşi Âhûtab'a pe.....k yaptığı
Üsküdar 17	116	Hurşide bt. Abdullah'ın Temim Hoca b. Hamza'nın eşi Âhûtab'a pe.....k yaptığı
Üsküdar 17	117	Mahmud b. Seyyid ile Hurşide bt. Abdullah'ın boşandıkları
Üsküdar 17	127	Boşanan Mahmud bt. Seydi ile Hurşide bt. Abdullah'ın tekrar evlendikleri
Üsküdar 17	174	Ali b. Yahya'nın bir kadına sarkıntılık ettiği iddiası
Üsküdar 17	264	İsmail b. Hasan'ın, karısı Şahnisa ile Softa Mustafa b. Ahmed'i buluşturduğu
Üsküdar 17	265	Aynı bt. Şaban'ın İsmail Fakih b. Hasan'ın karısı Şahnisa'ya pe.....k yaptığı
Üsküdar 17	266	Aynı bt. Şaban'ın, İsmail Fakih b. Hasan'ın hatunu Şahnisa ile Bezci'nin buluştuğunu söylediği
Üsküdar 17	268	Şahnisa bt. İbrahim'in, kocası İsmail b. Hasan ile muhâlaa yaptığı
Üsküdar 17	269	Şahnisa'nın çocuklarını yedi yıl nafakasız beslemek şartıyla İsmail Fakih b. Hasan'dan boşandığı
Üsküdar 17	416	Yasemin bt. Abdullah'ın Hasnâ bt. Abdullah'a küfrettiği
Üsküdar 17	576	Süleyman b. Hüseyin ve Ali Çelebi b. Murad'ın kovanlarının harabedilmesi ve câriyesinin dövülmesi
Üsküdar 17	588	Çalabverdi b. Yusuf'un Aynı Hatun bt. Cafer'i dövmesinden beraat ettiği
Üsküdar 17	590	Aynı Hatun bt. Cafer ve Gülruh bt. Saruca ile olan davalarından vazgeçtikleri
Üsküdar 26	33	Dimitri v. Yani'nin, Furuşne bt. Torbacı'yı dövmesi
Üsküdar 26	71	Ahmed Çelebi'nin oğlunun, İbrahim ve Ömer Reis'in annesini dövmesi
Üsküdar 26	346	Hanımı Rabia'yı döven Mahmud b. İvaz'ın tazir olunması
Üsküdar 26	347	Kumru bt. Abdullah'ın kocası İskender b. Abdullah'tan nafakasız ve mehirsiz boşanması (muhâla'a)

Üsküdar 26	357	Sitti bt. Yakub ile kocası isa b. Musa'yı döven Bâli b. İbrahim'in sulh olduğu
Üsküdar 26	608	Kocasının Ayni bt. Hızır'ı dövmediği
Üsküdar 26	611	Fatma bt. Abdullah ile kızı Ayni'nin, Ayni bt. Hızır'a işkence ettiği
Üsküdar 26	797	Kocasının ölümünden sonra kayınpederinin Ayşe bt. Abdullah'ın evlenmesine izin vermediği
Üsküdar 56	56	Hacı b. Abdullah'ın Zülfiye bt. Murad'a küfrettiği
Üsküdar 56	249	Ayşe bt. Abdullah'ın boşadığı eski karısıyla birlikte gezen kocası Mehmed'i şikayeti
Üsküdar 56	278	Mehmed b. Eymir'in içki içip, eve yabancı erkekler getirdiği ve Ayşe ve Meryem isimli eşlerine para karşılığında tasarrufta bulundurduğu hakkında suç duyurusu
Üsküdar 56	430	Sultâna bt. Hasan'ın gece evine gelip kendisini korkutan ve hastalanmasına sebep olan kişilerle olan davasından vazgeçtiği
Üsküdar 84	781	İbrahim b. Mehmed'in, Mustafa'yı tutuklatırken hamile karısının korkudan çocuğunu düşürdüğü
Üsküdar 84	1059	Ayşe bt. Davud'un annesi Aynî Hâtun'u öldürenlere açtığı cinayet davası
İstanbul 3	227	Musa Beşe b. Abdullah'ın boşadığı Ayşe Hâtun bt. Hasan'ı rahatsız ettiği
İstanbul 3	413	Gülfidar bt. Korkud'un, kocası Bayram b. Cihan tarafından dövüldüğü
İstanbul 3	568	Fâtıma Hâtun bt. Mehmed'in, kölesi tarafından bir gözünün çıkarılması sebebiyle eşi Seyyid Hasan aleyhine açtığı davadan vazgeçtiği
İstanbul 12	785	Şerife Ayşe bt. Seyyid Mustafa'nın Fâtıma bt. Hasan'a tabanca ve yumrukla vurduğu
İstanbul 12	873	İsmihan bt. Abdülkerim ile Ramazan Halife b. Musa arasındaki darb meselesinin sulh ile sona erdiği
Bab 3	361	Fâtıma bt. Yusuf'un, kocası Ömer b. Kâmil'in küfretmesiyle boşanmış olduğundan mehrini talep ettiği
Bab 3	451	Benefşe bt. Abdullah ile Mehmed b. Abdullah ve Maryem bt. Marat arasındaki darp davasında sulh olduğu
Bab 3	700	Âişe bt. Yusuf'un, kendisini dövüp çocuğunu düşürmesine sebep olduğunu iddia ettiği ev sahibi hakkındaki iddiasını ispat edemediği
Bab 3	799	Nartones bt. Hannan'ın kendisini merdivenlerden atıp çocuğunun düşmesine sebep olan Markar v. Marat'a açtığı davada sulh olduğu
Bab 3	1042	Ahmed Bey b. İbrahim'in, Ahmed Çelebi b. Mustafa'nın adamlarını ve câriyesini dövdüğü
İstanbul 18	194	Zülfikar b. Abdullah'ın hanımını darp edip çocuğunun düşmesine sebep olan Hüseyin Efendi b. Yusuf ile sulh olduğu
İstanbul 18	254	Ayşe bt. Abdullah'ın Mustafa Efendi'nin evinde kaza eseri vurularak öldüğü
Bab 54	205	Hatice bt. Mustafa'nın kendisini dövmemek üzerine şartlı talakta bulunan kocası Muharrem b. Mehmed'den boşanması
Bab 54	208	Ayşe bt. Hasan'ın mehir ve yaralama hususunda eski kocası Halil b. Hacı Mehmed'in zimmetini ibra etmesi
Eyüb 3	20	Hümâ bt. Hüseyin'in kocası Eymir b. Ahmed'in kendisini boşadığı iddiası
Eyüb 3	21	Eymir b. Ahmed'in zevcesi Hümâ bt. Hüseyin'i evden kaçtığı için dövdüğü ve hâlâ nikâhı altında olduğu
Eyüb 3	23	Hümâ Hatun bt. Hüseyin'in Eymir b. Ahmed'den muhâlaa ile boşandığı
Eyüb 3	287	Ahmed Çelebi'nin câriyesi ile kölelerinin Mahmud b. Mehmed'in evini basıp zevcesi Yasemin'i bağlayarak kilitli bir sandık ile elbiselerini gasbettikleri
Eyüb 19	19	Mehmed Bey b. Mustafa Bey'in karısı Ayşe Hatun'u bıçakla yaralaması
Eyüb 19	386	Aşçıbaşı mahallesinden Emine'nin kendisini döven kocası Hamza b. Mehmed'den boşanmış olduğu
Eyüb 61	80	Hasan Beşe b. Abdülbâki'nin zevcesi İsmihân'ın subaşı ve adamları tarafından darbedildiğinin ve öldüğünün tespiti
Eyüb 74	59	Musa b. Ramazan'ın Ayşe bt. Mahmud'a iftira ettiği
Eyüb 74	110	Bir kadına tecavüze yeltenen Mahmud Beşe ve arkadaşının kendilerine engel olan Halil b. Mustafa'yı dövdüklerinin tespiti
Eyüb 74	380	Tüfek kurşunuyla vurulan Nesli bt. Mustafa'nın diyeti hususunda kocasının Peroliç köyü halkından herhangi bir davası olmadığı
Eyüb 74	402	Tüfek kurşunuyla [ölen] Nesli bt. Mustafa'nın annesinin kızının diyeti hususunda damadını ve diğer bazı kimseleri mesul tutmadığı
Eyüb 82	146	Emine bt. Derviş'in görüncesi Rabia bt. Abdullah ile arasındaki hakaret davası
Eyüb 90	113	Sarhoş olup sürekli karısını döven Zülfikar b. Abdullah'ın mahalleden çıkarılması
Eyüb 90	289	Fâtıma bt. Mahmud'un boşadığı kocası tarafından darp edildiği iddiasının reddi
Galata 5	205	Sekbanbaşı Mehmed Bey'in, karısı Ayşe Hatun'u Kur'an okurken görüp küfür etmesinden dolayı boşanmalarına hükmedildiği
Galata 90	536	Yani v. İstemed'in eşi Yasemin bt. Andriye'yi dövmeme üzerine şartlı talâk verdiği